

ספר דברים פרק יז' פס' ח-יג
"בית הדין הגדול וזקן ממרא"
הכנה לבגרות בתנ"ך ברמת 5
יחידיות

דודי זינגר

התהליך השיפוטי שנהג בתקופת המדבר:

שמות י"ח - יד וירא חתן משה את כל-אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב:

הסבר: יתרו חותן משה (אביה של ציפורה אשת משה), פוגש את משה במדבר ורואה את הדרך בה הוא פועל בהנהגתו את מערכת המשפט, הפסוק מתאר מצב בו משה הוא השופט היחיד בעם וכולם באים אליו להישפט בכל דבר ועניין בו יש להם צורך, ומשה עוסק בכך מהבוקר עד הערב.

יתרו מתפלא ושואל את משה: מדוע אתה יושב ושופט את העם לבד מהבוקר עד הערב?

טו ויאמר משה לחתנו כי בא אלי העם לדרש אלהים: טז כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חקי האלהים ואת תורתיו:

הסבר: משה עונה ליתרו שהעם בא אליו ומבקש שישפוט אותו ויאמר להם את חוקי האלוקים ואת תורתיו.

יז ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה: יח נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך: יט עתה שמע בקלי איעצך והי אלהים עמך הנה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל האלהים: כ והזהרתה אתה את החקים ואת התורת והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון: כא ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות: כב ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך:

הסבר: יתרו אומר למשה שבדרך בה הוא פועל בסופו של דבר הוא יכשל (נבול תבול), ומציע לו להקים מערכת משפט שונה, יתרו מציע למשה לעמוד מול האלוקים לשמוע את מצוותיו וחוקתיו, לאחר מכן ללמד את העם את הדרך בה עליהם ללכת (ללכת בדרכי ה'), לאחר מכן תמנה אנשים תחתיד שהם ישפטו את העם, ולהקים מערכת משפט הבנויה משרי אלפים ושרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות, כלומר בנה בתי דין קטנים לעשרה אנשים ומעליהם בית דין לחמישים אנשים (שיחברו חמישה בתי דין של עשרה) ומעליהם בתי דין של מאה אנשים (שיאגדו שני בתי דין של חמישים) ומעליהם בתי דין של אלפים (שיחברו 10 בתי דין של מאה), וכל בית דין קטן שלא יודע את הדין יעביר את הדיון בדבר לבית דין גבוה ממנו, ורק הדברים הגדולים שלא יודעים כיצד לפסוק יבוא לפני משה.

כג אם את הדבר הזה תעשה וצודך אלהים ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום:

הסבר: יתרו אומר למשה שאם יפעל לפי הצעתו הוא יצליח והדבר יביא שלום על העם.

כד וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: כה ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: כו ושפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה וביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפטו הם:

הסבר: משה מקשיב לעצת יתרו ומקים בתי משפט בהיררכיה לפי סדר עשרות חמישים, מאות ואלפים, ובראש הפירמידה המשפטית עומד משה והדברים הקשיים באים אליו.

הערה:

במספר מקומות בתורה אנו לומדים על מצבים בהם נתעלמה הלכה ממשה רבנו. הדרך בה לומד משה את ההלכה היא בנבואה.

מספר דוגמאות לכך:

1. המקלל (ויקרא כד, י-כג):

י ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. יא ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אותו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן. יב ויניחהו במשמר לפרש להם על פי ה' וגו' "

הסבר: התורה מתארת מקרה בו אדם (שאיננו מזוהה בשמו) אשר בעת מריבה עם אדם אחר הוא קילל את ה' ומשה לא ידע מה דינו, ולכן שמו אותו במעצר עד שמשה בירר את עונשו עם ה'.

2. פסח שני (במדבר ט, ה-יד):

ה וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמִדְבַּר סִינַי כָּל אִשְׂרָאֵל וְאֵת מֹשֶׁה כֹּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא. ז וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֲהִמָּה אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת-קָרְבָּן ה' בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. ח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מִה יֵצֵה ה' לָכֶם

הסבר: טמאי ישראל באו אל משה בבקשה ובטענה במה הם אשמים שהם טמאים ובכך שהפסידו את האפשרות לחגוג ולהקריב את קורבן הפסח:

משה לא ידע מה לענות להם והלך ודרש את ה'.

ה' ענה למשה שהטמאים יוכלו להשלים את הקרבת קורבן הפסח חודש לאחר מכן ביד באייר מועד זה נקבע לפסח שני.

3. בנות צלפחד (במדבר כז, א-יא):

א וּתְקַרְבְּנָה בְּנוֹת צֶלְפַחַד בִּן חֲפַר בֶּן גֵּלְעָד בֶּן-מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֵלָה נֶעֱה וְחֹגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה. ב וּתַעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. ג אֲבִינוּ מֵת בְּמִדְבַּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעְדִים עַל ה' בַּעֲדַת קָרַח כִּי בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנָיִם לֹא הָיוּ לוֹ. ד לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תָּנָה לָנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוּ. ה וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה'

הסבר: בנות צלפחד לאחר שאבא שלהן נפטר נשארו ללא נחלה שלא היה להן אחים והנחלה עברה מאב לבנו, הן באו לפני משה בדרישה שיקבלו את נחלת אביהן, משה לא ידע את הדין ופנה אל ה', הוא נענה בתשובה שהן צודקות ויש במקרה זה לחלק להן את נחלת אביהן.

הערה:

חתימת נבואת משה היא גם חתימה של היכולת לפנות אל הקב"ה באופן ישיר בענייני משפט לא מבוררים, במצב זה מצווה העם לפנות אל השופטים היושבים בירושלים, והם אשר יפסקו - לא בכוח הנבואה, אלא "על-פי התורה אשר יורוד ועל-המשפט אשר-יאמרו לך":

דברים פרק יז':

ח כִּי יִפְּלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקָמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ. ט וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֵל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם הֵהֱמָה וְדַרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט. י וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִרְוֶךָ. יא עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִרְוֶךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל.

הערה:

נשים לב להבדל בין הליך המשפט במדבר להליך המשפטי לאחר פטירת משה: במדבר היווה משה סמכות שיפוטית, ובשלב מאוחר יותר - ערכאה שיפוטית עליונה. לאחר פטירת משה לפני הכניסה לארץ ישראל, פעלה מערכת משפט ובראשה היה הסנהדרין- בית הדין הגדול.

הערה:

משמעותו של השינוי במערכת המשפטית לאחר פטירת משה היא הפקדת התורה, כולל סמכויות הפסיקה ליחיד ולציבור, **בידיים אנושיות** גם מתוך מודעות לכך שלא בכל דור יקומו חכמים ברמה הגבוהה יותר, ועדיין - מצווה להישמע להם.

בבלי ראש השנה כה ב:

"ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם (דברים יז)
וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו הא אין לך לילך אלא
אצל שופט שבימיו, ואומר (קוהלת ז) אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו
טובים מאלה:

הערה:

העם נידרש כאן להבנה חדשה כי התורה באמת נמסרה ממקורה הא-להי לידי
החכמים, וכי הישמעות לדבריהם היא שתאפשר את קיומה של התורה לאורך
הדורות. הפסוקים מראים זאת בכך שהם מרחיבים ומעצימים את הסמכות
המוחלטת והכוללת של בית הדין הגדול.

הגמרא לומדת זאת מתוך שאלה: מדוע יש צורך להוסיף בתורה את המילים " אשר
יהיה בימים ההם", הרי אין לו כתובת אחרת, ולאן יפנה, אם לא לשופטים שחיים
בימיו?

ועונה הגמרא שהוספת המילים "אשר יהיו בימיו" באה להדגיש שהמשפט יהיה בידי
השופטים שבימיו גם אם הם פחותים יותר ומה שיפסקו זה יהיה הדין גם אם ברור
שיש סיכוי גבוה שבית דין בזמן אחר ובמעמד גבוה יותר באיכות היה פוסק אחרת.

רש"י פרק יז' פס' ט':

רש"י [ט]:

ואל השופט אשר יהיה בימים ההם - ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה
צריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך:

שאלה:

מה לומד רש"י מן הייתור "אשר יהיה בימים ההם"?

תשובה:

הציווי לשמוע בקול בית הדין הגדול הוא גם במקרה בו ברור שבית הדין לפניו היה
גדול ממנו וטוב ממנו.

עיון בפסוקים - בית הדין הגדול:

ח פי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: ט ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: י ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך: יא על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל:

שאלה: מה המקרה עליו מדברת התורה בפסוק ח? ומה צריך לעשות במקרה זה?

תשובה: התורה מדברת על מצב שמתעורר ספק בהלכה או שיש מחלוקת בהלכה בין בתי דין שונים " כי יפלא ממך דבר" – כאשר "הדבר" יהיה נעלם (לא ברור הדין), כלומר כאשר לא תדעו את הדין .

במקרה כזה צריך לעלות לבית הדין הגדול היושב בירושלים בצמוד לבית המקדש- הסנהדרין. ושם יש לברר ולהכריע את כל הספקות והמחלוקות.

הערה: הנושא הנעלם ממך יכול להיות בכל סוגי הספקות, בין בעיניים שבין אדם לחברו ובין בעיניים שבין אדם למקום (לה').

שאלה: מהם סוגי הדינים אליהם מתייחסת התורה בפסוק ח'?

תשובה:

ח " פי יפלא ממך דבר למשפט....

בין דם לדם – ספק או מחלוקת בדיני נפשות או בדיני טהרה

בין דין לדין - מחלוקת בדיני מממונות או האם האדם זכאי או חייב או בכל פסיקה הלכתית אחרת.

ובין נגע לנגע - ספק או מחלוקת בדיני טומאה וטהרה

דברי ריבת בשעריך - מחלוקת ומריבה בהכרעת דין בין חכמים או בין בתי הדינים בשעריך.

..... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו"

שאלה:

באיזה בית דין עוסקים פס' ח-י? הוכח את תשובתך מהפסוקים.

תשובה:

ח כִּי יִפְּלֵא מִמֶּדֶד דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבַת
בְּשַׁעְרֵיךָ וְקִמַּתְּ וְעֲלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ט וּבָאתְּ אֶל הַכְּהֹנִים
הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהֵם וְדַרְשֶׁתְּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: י
וְעֲשִׂיתְּ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרַתְּ לַעֲשׂוֹת
כָּל אֲשֶׁר יֹרֹד:

פסוקים ח-י עוסקים בבית דין הגדול היושב בירושלים (הסנהדרין)

הוכחה: " וְקִמַּתְּ וְעֲלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ"

" מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' "

שאלה:

ציין שלושה דינים שמוסיפה פרשה זו על מצוות מינוי השופטים הכתובה בדברים פרק

טז פס' יח-כ':

תשובה:

דברים פרק טז עוסק במינוי שופטים:

יח שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שַׁעְרֵיךָ, אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ, לְשִׁבְטֶיךָ;
וְשֹׁפְטוּ אֶת-הָעָם, מִשְׁפָּט-צֶדֶק. יט לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט, לֹא תִכְיֹר פָּנִים; וְלֹא-תִקַּח
שֹׁחַד--כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינֵי חֲכָמִים, וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים. כ צֶדֶק צֶדֶק, תִּרְדֹּף--
לְמַעַן תַּחֲיֶה וַיִּרְשֶׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ. { ס }

בפרק יז' ישנה הוספה על מצוות מינוי השופטים הכתובה בפרק טז':

1. במצב של ספק בהלכה- בית הדין הגדול בירושלים יכריע. " וְקִמַּתְּ וְעֲלִיתְּ אֶל

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' "

2. חובה להישמע לבית הדין הגדול בירושלים ולא לסטות ממנו: " וְעֲשִׂיתְּ עַל פִּי

הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ."

3. דין "זקן ממרא"- דין האדם המתנגד לבית הדין- " וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַּזְדוּן...

וּמַתְּ הָאִישׁ הַהוּא"

שאלה:

כתוב מצוות עשה ומצוות לא תעשה המופיעות בפרק יז פס' ח-יב

ח כִּי יִפְּלֵא מִמֶּךָ דְבַר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבַת
בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקִמַּתְּ וְעִלִּיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ט וּבָאתְּ אֶל הַכְּהֹנִים
הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בְיָמֵים הָהֵם וְדַרְשֶׁתְּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: י
וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת
כָּל אֲשֶׁר יֹרֹד: יא עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹד וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה
לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל:

תשובה:

מצוות עשה:

חובה להישמע לבית הדין הגדול ולהתנהג על פי הכרעתם- " וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר
יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יֹרֹד: " או " עַל פִּי
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹד וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה..."

מצוות לא תעשה-

אסור להתנהג בצורה שונה מהכרעת בית הדין הגדול- " לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ
לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל"

הערה: יש מחויבות לקבלת פסיקת בית הדין הגדול:

רש"י [יא]:

ימין ושמאל - אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן
שאומר לך על ימין ועל שמאל שמאל:

רש"י מסביר שהציווי לשמוע בקול בית הדין הגדול הסנהדרין מתקיים גם במצב
קיצוני בו הם מכריעים שימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, יש חובה לקבל
את פסק הדין (ההלכה) של הסנהדרין גם אם נראה לך שהם טועים.

הערה:

הרמב"ם מסביר את חשיבות קבלת הכרעת הסנהדרין גם במקרים בהם נראה לך שהם טועים שזה הבסיס לכל התורה שבעל פה המחייבת סמכות עליונה שתכריע אחרת תתפתח יהדות מפוצלת וכן יש צורך בסופו של דבר להכריע בין מחלוקות אחרת ישארו מחלוקות בפסקת הדין שיש חשיבות למחלוקות ויש חשיבות גדולה להכריע בסופו של דבר.

רמב"ם, הלכות ממרים פרק א הלכה א:

"בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חוק ומשפט יוצא לכל ישראל ועליהן הבטיחה תורה שנאמר "על פי התורה אשר ירוך" זו מצות עשה. **וכל המאמין במשה רבנו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולהשען עליהן.**

הרמב"ן מביא גם נימוק מתוך היגיון שהתורה נתנה על ידי הקב"ה וכן הציווי ללכת ולשמוע בקול פסקת הדין של הסנהדרין, וזהו כלל שניתן על ידי מי שנתן את התורה וזה תוקף ההכשר הגבוהה ביותר הניתן לסנהדרין לפסוק ופסק דינם מחייב את כולם גם אם טעו בפסק דינם

ומסביר הרמב"ן שישנה השגחה מיוחדת מצד ה' על בית הדין שמשרתים ומקדשים את שמו בעולם, שלא יטעו ולא יכשלו בדבריהם, שהם שלוחי ה' וחסדיו.

ספר החינוך, מצוה תצ"ו : כלומר, שאפילו יהיו הם טועים בדבר אחד מן הדברים, אין עדיף שנעשה כטעותם, וטוב לסבול טעות, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו, שבזה יהיה חורבן הדת וחלוק לב העם והפסד האומה לגמרי".

הערה:

נשים לב:

בשונה מהמונח שופט בימנו, המתייחס למי שמכריע בדין אזרחי, השימוש בלשון שופט בפסוקים אלו מתייחס למי שפוסק על פי ההלכה.

זקן ממרא:

יב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבַלְתִּי שְׁמַע אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשִׁרְתָּ שָׁם אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבְעֵרַת הָרֶע מִיִּשְׂרָאֵל: יג וְכָל-הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ
וְלֹא יִזְדוֹן עוֹד:

רבנו בחיי [יב]:

"והאיש אשר יעשה בזדון - והוא חכם מחכמי ישראל שירצה לחלוק עם ב"ד
הגדול ועשה הוראה לעצמו שלא כדעת הב"ד הגדול בדבר שזדונו כרת ושגגתו
חטאת, הוא הנקרא זקן ממרא והוא חייב מיתה, ומת האיש ההוא - ימיתו בית
הדין.

שאלה: מיהו "זקן ממרא"?

תשובה: "זקן ממרא" הוא תלמיד חכם (רב) שיוצא כנגד פסק דינם של הסנהדרין,
ואיננו מוכן לקבל את הסמכות ההלכתית של הסנהדרין, אם עשה זאת בשוגג עליו
להביא קורבן חטאת ואם עשה זאת במזיד (בכוונה) עונשו מיתה.

הערה:

דין זה חל במקרה שהתלמיד החכם יוצא כנגד הסנהדרין ולא כנגד סמכות משפטית
נמוכה יותר.

הערה:

דין זה חל כאשר התלמיד החכם חולק על הסנהדרין במצווה חשובה.

שאלה: מהי מצווה חשובה?

תשובה: מצווה חשובה היא מצווה שהעובר עליה במזיד חייב בעונש כרת.

עונשו:

רש"י [יג]:

וכל העם ישמעו - מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל:

שאלה:

כיצד יקרה שכל העם ישמעו על עונש המיתה של ה"זקן הממרא"?

תשובה:

מסביר רש"י שהעם ישמעו על עונשו של ה"זקן הממרא", מאחר וזמן הענישה שלו יהיה בעת העלייה לרגל.

הערה:

מטרת הענישה בעת העלייה לרגל של ה"זקן הממרא" היא לצור הרתעה, שיש סכנה קיימות לעם ישראל בעת שפוגעים בסמכות הסנהדרין במצוות חשובות, שתפקיד הסנהדרין וכחם מביא להשכנת שלום בין בעלי הדין ולשמירה על אחדות עם ישראל והעולם הרוחני המאוחד סביב פסק ההלכה הסופי הניתן על ידי הסנהדרין (בית הדין הגדול).